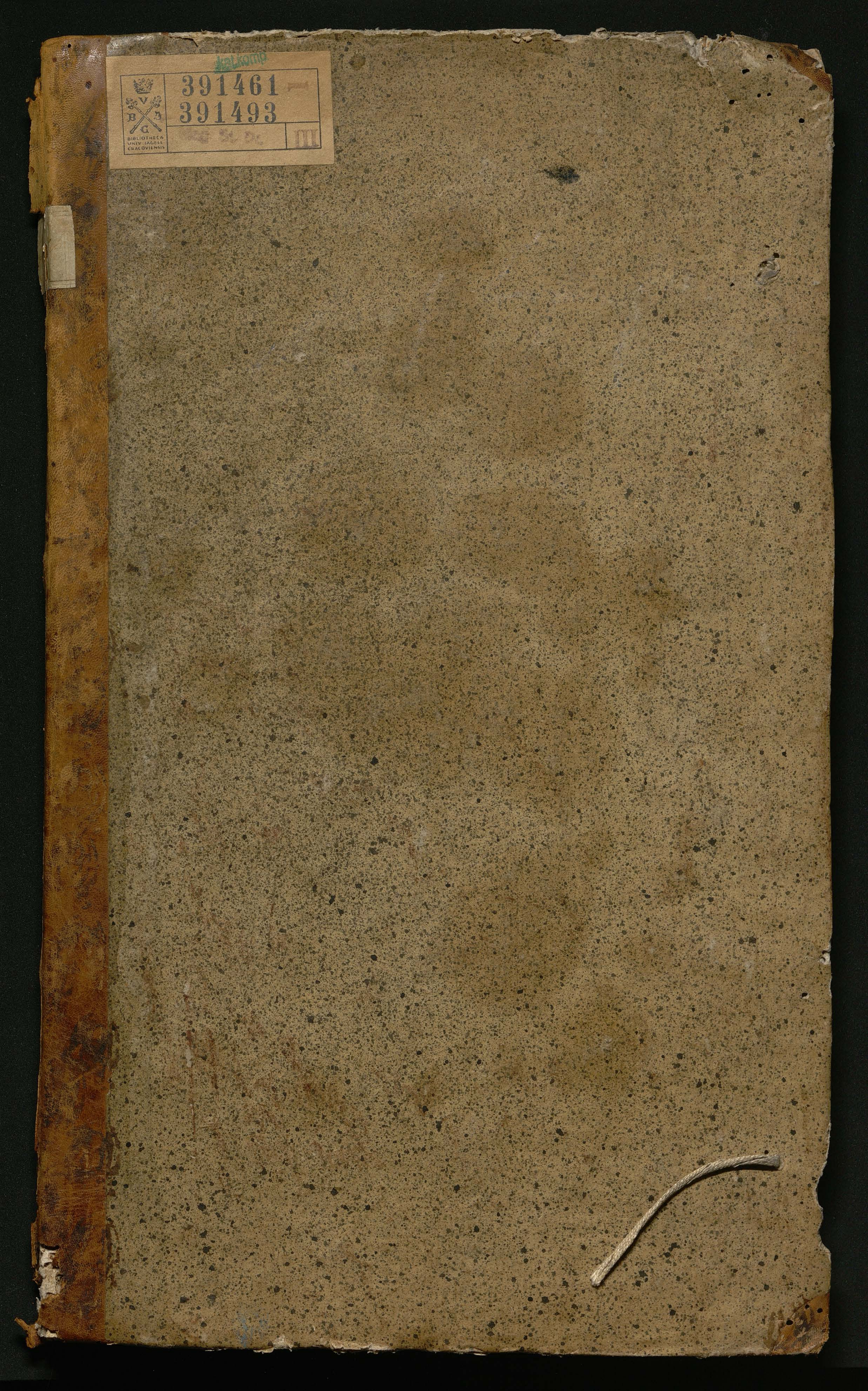

kat.komp
V B J G
BIBLIOTHECA VNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS
391461
391493
III

V
B J
C
391461 I
I 391493 III

DECLARATION

De la part de Sa Majeſté l'Impératrice de toutes les Ruſſies à Sa Majeſté le Roi & à la Republique de Pologne

Il n'eſt aucun ſoin que l'*Impératrice* ſe ſoit epargné pour prevenir l'état critique où ſe trouve actuellement la République de Pologne, par les triſtes effets de l'oppreſſion que le Diſſidents ſouffrent depuis ſi longtems de la part de leurs Compatriotes. Aux démarches que *Sa Majeſté Impériale* a faites, pour empécher un eclat funeſte entre deux parties de la nation, égales dans leurs droits, mais dont l'une ſuperieure à l'autre par le nombre, eſt venuë à bout, par des actes repetés d'une authorité abuſive, de la dépouiller de tous les avantages du Citoyen & de la reduire à un état de ſervitude, il a été aiſé de reconnoitre, que la qualité de voiſine & d'amie, toujours preponderante chez *l'Impératrice*, laiſſoit peu de place à celle de garante des traités & que la voie de la douceur & de la conciliation, lui a toujours parû preférable à l'execution ſtricte & rigoureuſe des engagements de ſa Couronne.

L'inu-

DEKLARACYA

Nayiaś: Imperatorowey IMci Całey Roſſyi, Nay: Krolowi JMci y Rzeczy-Poſpolitey Polſkiey uczyniona.

Zadnego Nayiaś: Imperatorowa IMść nie opuściła ſtarania, do zabieżenia krytycznym okolicznościom, w ktorych ſię teraz Rzecz-Poſpolita Polſka znayduie, przez ſmutną Dyſſydentow czaſy dawnymi od właſnych ich wſpoł Obywatelow oppreſſyą. Zabiegaiąc okropnemu rozerwaniu miedzy dwiema w prawach ſobie rownymi Narodu Stronami (z ktorych iedna licznieyſzą będąc dokazała ſwego, gdy prawem kilkakroć powtorzonym *ex Authoritate abuſiva* pochodzącym, drugą z wſzelkiego zyſku obywatela obnazyła y w ſtan poſadziła ſłużebniczy) iawnie z poſtęp w tym punkcie przez Nay; Imperatorową IMość zażytych widzieć ſię daie, że Traktatowych y Gwarancyi zaniechawſzy obowiązkow, bardziey Samſiedzkich y Przyiacielſkich (ktore u niey ſzacownieyſze) zażywała ſpoſobow, chcąc dać dowody że łagodność y umyſłow ziednoczenie, nad ściſłą y oſtrą obowiązkow doſtoieńſtwa ſwego przeklada Exekucyą.

A

Nie

L'inutilité des representations de *Sa Majesté Impériale*, & la resolution prise contre ces representations, de consommer l'acte de l'aneantissement des Dissidents, ne lui laissoient plus douter depuis la derniere Diete, que les circonstances la forceroient tôt ou tard, à prendre une part plus active à une affaire qui menace la nation Polonoise d'une confusion generale. La Cour de Russie a fait exposer dans un memoire rendû public, les raisons du vif interêt qu'Elle prend au retablissement des Dissidents, & Elle a demontré à toute l'Europe, comme Elle se l'etoit demontrée à Elle même, la justice de la cause que Sa Souveraine a recommandée tant de fois, & qu'elle est aujourd'hui dans l'obligation de proteger. La derniere esperance des Dissidents se trouvant evanouie par le peu d'attention que la derniere Diete a donné aux instances de l'*Impératrice* & des autres garants de leurs droits; leur sort, au lieu d'être adouci en consequence d'intercessions aussi vives en leur faveur, se trouvant aggravé par les constitutions de cette Diete, qui, nonobstant que l'*Impératrice* y ait mis plus d'interêt à ses representations, a confirmé tout ce qui a eté statué dans les differents tems contre eux; dans cette extremité qui ne leur laisse plus pour perspective, qu'une ruine totale, ils ont eû recours au seul moyen que la nature, la raison, & la forme de leur gouvernement aient pû leur conseiller, en se confédérant pour repousser l'injustice & se mettre à couvert de la persecution.

Nieskuteczne Nay: Imperatorowey IMci Reprezentacye, y Rezolucya przeciwnie tymże Reprezentacyom wzięta, do ostatniego mianowicie Dyssydentow zmierzaiąc zniszczenia, iuż od Seymu przeszłego wystawiały przed oczy Nay: Imperatorowey IMci, że czy długo czy krotko, to przez okoliczności przymuszona będzie do zwawszego interessowania się w materyi, ktora całemu Narodowi generalnym grozi zamieszaniem. Dwor Rossyiski oświadczył przez publiczną Deklaracyą, przyczyny te, dla ktorych do przywrocenia Dyssydentow tak ściśle się interessuie, oświadczył przytym y Całey Europie, iako sam w sobie iest przekonany o sprawiedliwey sprawie ktorą Monarchini Iego pokilkakroć razy zalecała, y do ktorey zastępowania teraz iest obligowaną: ostatnia nadzieia zniknąwszy Dyssydentow, przez mniey zważane na Seymie przeszłym Nay: Imperatorowey IMci y inszych Gwarantow zaniesione instancye, gdy zamiast ulgi iakiey kolwiek ktora z względu tak żwawych nastąpićby była powinna intercessyi, kondycya ich owszem cięży Konstytucyami przyciśniona, ktore nie zapatruiąc się na to, że pod czas Seymu tym żywiey Nay: Imperatorowa IMość tę materyą reprezentowała, potwierdziły to wszystko, co roznymi czasy przeciwko nim ustanowiono było: więc w tey ostatniey niedoli, nic inszego tylko zupełną dla siebie widząc ruinę, uciekaią się do sposobu tego, ktory im natura, rozum, y forma Rządow

cution. Autorisés à cette aſſociation par les loix, par l'exemple de leurs ancêtres, ainſi que par celui des autres parties de la nation dans tous les cas d'un danger eminent, ils ont reclamé la protection que l' *Impératrice* de toutes les Ruſſies doit en vertu du Traité de 1686. à ceux de Sa communion, unis aux autres Diſſidents par le même interêt & par une neceſſité égale de pourvoir à leur ſalut. Le besoin preſſant & la legitimité de cette protection paroitront évidemment, ſi l'on fait ſeulement attention â l'état dans le quel ſe trouvoient les ſujets du Rit Grec, lors du Traité, par lequel la Ruſſie à ſtipulé le maintien de leur Religion. Cinq Evechés qui y ſont dénommés, dans la poſſeſſion desquels ils devoient étre conservés, ſe trouvent reduits à un ſeul. Seroit-il poſſible d'imputer cette reduction à d'autres causes, qu'aux persecutions accumulées aux quelles ils ont été exposés, au mepris d'une ſtipulation qui a dû les garantir de toute contrainte à l'union. *Sa Majeſté Impériale* tenuë à faire obſerver des engagements contractés ſi ſolemnellement, ne peut ſe refuser à la demande que les Diſſidents ſont de Ses ſecours, mais en y deferant, Elle le fait avec les egards, les menagements & la circonſpection que Sa qualité d'amie ſincere & eprouvée de la République en tant d'occaſions, exige d'Elle.

dow Oyczyſtych podaią, Konfederuiąc ſię dla obrony przeciw nieſprawiedliwości, y zaſſony przeciw prześladowaniu: będąc przez Prawa, przez przykłady przodkow ſwych, tudzieſz y przez zwyczay inſzych w Narodzie członkow w przypadkach niebeſpiecznych zażyły, do związku takowego authoryzowani, ſzukali Protekcyi u Nay: Imperatorowey IMci całey Roſſyi, Ktorą *in virtute Traktatu Anni 1686.* Ludziom ſwoiey Religij, iednym intereſſem y iednakową z Dyſſydentami złączonym Potrzebą, winna. Tak racya iako y ſprawiedliwość teyże protekcyi pokaże ſię iaśnie, kto tylko zwazy *Statum* w ktorym ſię Ludzie *Ritus Græci* znaydowali pod czas wſpomnionego Traktatu, przez ktory Roſſya Manutencyą ichże gwarantowała Religij: Z pięciu Biſkupſtw w Traktacie wyrazonych, w ktorych Poſſeſſyi bydz mieli konſerwowani, niepozoſtaie tylko iedno: Uymę takową czyliſz inſzym można przypiſać racyom, iak nieuſtannemu prześladowaniu, ktoremu exponowani byli, y wzgardzie gwarancyi, ktoraby ich powinna była w przymuſzaniu do Unij zaſtaniać: Nay: Imperatorowa IMość będąc obligowaną do ocalenia obowiązkow tak *ſolenniter* zawartych, nie może *denegare* poſiłkow u ſiebie w tym punkcie ſzukanych, lecz udzielaiąc ich, czyni to, ztym względem, z tą bacznością y przezornością, iakowych własność od ſzczerey, a w wielu okazyach przez Rzpltą doznaney, wyciąga Przyiaciołki.

En vain cherchera-t-on à couvrir du nom odieux de trouble de Religion, ou à traiter de dessein d'opprimer la Religion qui domine en Pologne, la Confederation des Dissidents & l'interet que l'*Impératrice* y prend, puisqu' il est evident que l'esprit qui a conduit la pluralité des voix de la derniere Diete, portoit plus sur le maintien des avantages pour le moindre nombre possible des Citoiens nobles de la République, en excluant les Dissidents, que sur un vrai soin de la conservation de la Religion catholique.

L'*Impératrice* ne peut voir sans attendrissement, le bonheur d'un Etat auquel Elle prend autant d'interêt, attaqué dans ses fondements par la separation forcée d'une sixieme partie des Citoyens du corps de la nation, & les tristes suites que cette situation violente peut entrainer après elle. Ce n'est pas avec moins de douleur qu'Elle se represente, que ce n'est pas là le seul point qui divise la nation Polonoise, & qu'il couve depuis quelque tems dans son sein, des semences de discorde, qui menacent à tout moment la tranquilité publique.

La nécessité où l'on est dans l' interregne, tems où le gouvernement n'a qu'une constitution precaire, de laisser sans activité certaines loix, d'en changer d'autres, souvent d'en introduire de nouvelles, cessant par l'election d'un chef de la nation, il est naturel qu' alors tout rentre dans l'ordre, & que la soumission aux anciennes formes rassure la constitution de l' Etat sur ses premiers principes. Jl n'en

Daremnie Konfederacyą Dyssydentow y protekcyą Nay: Imperatorowey IMci nazywałby kto zamieszaniem czyli oppressyą Religij panuiącey w Polszcze, bo iawnie się wydaie że ten Duch ktory *pluralitatem Votorum* na przeszłym promowował Seymie, bardziey zmierzał do tego celu, aby ile można zmieyszyć w Rzptey Liczbę Szlacheckich Obywatelow wyłączaiąc Dyssydentow, a nie żeby prawdziwie myślał o konserwacyi Religij Rzymskiey Katolickiey.

Nay: Imperatorowa IMość nie może się zapatrywać bez politowania, na fundamentalnie nadwerężone, miłego dla siebie Polskiego Kraiu szczęście, zależące w gwałtownym odłączeniu szostey części, Obywatelow od Ciała Rzpltey, ktore niepomyślną za sobą pociąga konsekwencyą. Wielki Onęż y z tąd zal przenika widząc że nie tylko ten punkt rozdwoia Oyczyznę, ale że iuż od niektorego czasu zagrzebione w sercach Obywatelow znayduią się niezgody przyczyny, ktore codziennie niemal spokoyności grożą publiczney.

Pod czas Bezkrolewia (w ktorym tylko Rządy do czasu ustanowione) będąc y ten zwyczay że pewne Prawa *sine activitate* zostaią, że się odmieniaią, y nowe wprowadzaią, takowy mowię zwyczay ustaiąc przez Elekcyą Pana w Rzepltey, więc naturalna konsekwencya, aby potym wszystko, do dawnego wrociło się porządku, y dawney poddawszy się formie aby Rzplta na pierwszych swych spoczę-

n'en a pas été ainſi à la ſuite du dernier interregne. Des eſprits qui s'étoient bien trouvés du gouvernement, ſous le lien d'une Confederation, ont mis tout en oeuvre pour prolonger cet état extraordinaire, toujours à charge aux loix fondamentales. Les vrais patriotes ont gemi de cette contrainte, mais d'un autre côté ils s'eſtimoient heureux & felicitoient même interieurement leur Patrie, de ce qu'on ne la faisoit pas ſervir à autoriser des entreprises contre la liberté. Leur étonnement doit n'avoir pas été mediocre, quand ils ſe ſont apperçûs par les innovations proposées dans le cours de la derniere Diéte, que le but de cette prolongation n'étoit enfin que de faciliter une alteration aux principes du gouvernement, & de donner des entraves à la liberté des voix, en introduisant la pluralité dans des points auſſi eſſentiels, que la diſpoſition des biens des particuliers & des forces de la nation. Tous ceux, & même des plus conſiderables de la nation, qui ne ſe ſont pas trouvés à cette Diéte, avoient apparemment prevu que telles ſeroient les tentatives d'un parti, decidé à la domination dans un païs libre. Ils ont mieux aimé ſe retirer des affaires, que d'être temoins des atteintes que l'on vouloit porter à la liberté de leur Patrie. Une diéte aſſemblée pour decider les affaires les plus importantes, où ſurtout celle des Diſſidents ſi intereſſante pour la nation par ſon influence dans l'interieur & ſa conſideration au dehors, à cause de ſes protecteurs, devoit être

ſpoczęła fundamentach. Lecz nie tak ſię działo pod czas oſtatniego Bezkrolewia, Duchy ktorym ſmaczne były pod Konfederacyą Rządy, wszelkiemi o to ſtarały ſię ſiłami, aby w tey extraordynaryiney á Prawom fundamentalnym ſię ſprzeciwiaiącey iak naydłużey zoſtać formie: Prawdziwi Patryotowie nad takowym narzekali ściśnieniem, ale z drugiey ſtrony nad tym ſię cieſzyli że przecię teyże Konfederacyi, na uſzczerbek Wolności nie zażywano, lecz pod czas Seymu oſtatniego nie mnieyſzym przerażeni zoſtali dziwem, widząc z Proiektow na tymże podanych Seymie, że cel przedłużania Konfederacyi do tego ſię ściągał, aby wzruſzyć rząd fundamentalny, y głos wolny zkrępować wprowadzaiąc *Pluralitatem* w Punkta iakonayiſtotnieysze mianowicie w Fortuny Szlacheckie y w materyą Woyſka Rzpltey: Wſzyſcy ci (a co więkſza nayznacznieyſi w Narodzie) ktorzy na tym nie byli przytomni Seymie, przewidzieli pewnie, że ſię o to, Parthya w Państwie wolnym panować ſobie życząca, pokuſi. Woleli bydz odległymi, a niżeli świadkami targania ſię na wolność Oyczyzny. Seym, zgromadzony do Decyzyi wielu ważnych materyi, miedzy ktorymi Punkt Dyſſydentow oſobliwie dla influencyi ſwey *ab intra, & ab extra* dla względu Protektorow tegoż intereſſu, powinien był bydz z iak naywiększą examinowany deliberacyą, iednakże zamiaſt tego wſzyſtkiego Duch panowaniem tchnący, taką wziął był gorę, że ci

être examinée dans la plus mure deliberation ; à cette Diéte cependant, on a vu l'esprit de domination gagner l'influence à un tel point, que ceux même qui étoient le plus capables par leur experience consommée de guider la République dans une circonstance aussi delicate, se sont vus necessités de suspendre leur activité, & de laisser au torrent de l'ambition, emporter toute considération & menagement dans les resolutions. Ce n'est qu'à l'eloignement des uns & au silence des autres, qu'on doit imputer l'irregularité avec laquelle on a renvoyé à des Eveques qui n'ont aucune autorité civile, qui ne peuvent porter de constitution, & regardés à juste titre, comme la partie directe des Dissidents, à prononcer sur leur sort.

ci nawet ktorzy z doświadczenia byli *in Statu* pożytecznie radzić Rzpltey w tak okoliczności delikatney, musieli *Activitatem* swoie zawiesić, y ambicyi dozwolić strumieniowi, że wszystkie konsyderacye y uwagi w Rezolucyach podrywał. Otoż z unikania iednych a z milczenia drugich wyniknął y ten nieporządek, że Biskupom do Decyzyi materya Dyssydentow oddana, ktorzy żadney *Authoritatem Civilem* nie maią, ktorzy Konstytucyi formować nie mogą, y ktorzy *directe* przeciwną Dyssydentow bydz nazwani mogą stroną.

Sa Majesté Impériale n'insistera point sur le danger même où s'est exposé la République, par un demarche aussi contraire aux formes prescrites de la legislation en Pologne, qu'aux égards d'une pratique constante entre les Cours, de perdre l'amitié des puissances les plus respectables. Elle ne veut point être soupçonnée d'agir par ressentiment, quand l'amitié seule & l'humanité guident l'usage qu'elle veut faire de la puissance que Dieu lui a mis en main. *Sa Maiesté Impériale* declare, donc, qu'affligée sincerement des troubles aux quels la Pologne est exposée, & compatissant aux malheurs des Dissidents, Elle prend sous Sa protection, la Confédération par la quelle ils viennent de s'unir pour obtenir justice de leurs concitoyens, comme elle le doit

Nie będzie Nay: Imperatorowa IMość obszernie tego explikowała niebespieczeństwa, ktoremu się Rzplta exponuie, przez krok takowy zupełnie przepisowi o stanowieniu Prawa kontruiący, ale bardziey wystawia przed oczy wzgląd ten ktory Rzplta na zgubę przyiazni u Potencyi do tego się punktu interessuiących miećby była powinna: Tym czasem niechce żadney z siebie pokazywać zemsty, kiedy tą władzą ktorą Bog Iey ręku powierzył, przyiazni tylko y ludzkości sentymenta kieruią; Deklaruie zatym Nay: Imperatorowa IMość, ze ubolewaiąc nad tym zamieszaniem, ktoremu Rzplta exponowana, y maiąc kompassyą nad nieszczęściem Dyssydentow, bierze w protekcyą swoię ich Konfederacyą, przez ktorą się złączyli dla

doit par les engagements de Sa Couronne. Que joignant à ce titre celui de cooperatrice aux moyens d'assurer la liberté, la tranquillité & le bonheur des citoyens, reclamée par toute la nation, Elle n'a en vuë que d'amener les choses au point d'un arrangement satisfaisant pour tous les partis, qui se trouvent desunis. Qu'elle ne veut point être considerée uniquement comme une puissance qui veut faire respecter sa garantie, parceque le soin de sa dignité n'est pas plus puissant sur Son coeur que le devoir sacré de l'humanité.

dla dostąpienia u swych wspoł-Obywatelow sprawiedliwości, będąc osobliwie Nay: Imperatorowa IMość przez obowiązek Dostoieństwa swego do tego obligowana: Oświadcza daley że nie tylko z wspomnionego obowiązku, ale iako wspoł Pracowicielka do ubespieczenia Wolności, Pokoiu, y szczęścia Obywatelow, ktorych cały Narod pragnie, inszego dla siebie nie ma celu, tylko aby wszystkich rozroznionych do porządney y pożądaney przyprowadzić iedności: nie chce bydz konsiderowaną iako Potencya, tylko ktora żąda aby Iey Gwarancya była uszanowaną, bo starania Iey o godność swą, nie przewazaią w sercu Iey tych Powinności ktore świątobliwym Prawom poświęciła ludzkości.

Dans ces dispositions egalement fondées sur ses sentimens pour la République & sur ses devoirs, l'*Impératrice* propose au Roi, à la République entiere & à tout noble Polonois en Particulier, d'entrer avec la même candeur qu'Elle, & avec ce zèle patriotique qui a caracterisé dans tous les tems la nation Polonoise, qui a assuré & perfectioné sa liberté, malgré toutes les vicissitudes qui auroient pû lasser la patience d'un peuple moins constant, dans une consideration serieuse & reflechie de l'état actuel de la patrie, de la necessité d'arracher une fois pour toutes, cette pierre d'achoppement à la liberté, à l'egalité & consequemment à la felicité des Citoyens, en reglant par les voyes de la conciliation & comme

W takowych tedy sentymentach tak ku Rzpltey iako y ku własnym swym powinnościom Nay: Imperatorowa IMość, Krolowi IMci, Rzpltey, y każdemu partykularnie proponuie Szlachcicowi, ażeby w rowney z Nay: Imperatorową IMcią szczerości y sercem patryotycznym ktore każdego czasu Narod dystyngwowało, ktore na żadne nie dbaiąc przeciwności (insze Narody od stateczności odrazaiące) Wolność swą ubespieczyło y wydoskonaliło, *seriosissimé* rozwazyć raczyli, Stan teraznieyszy Oyczyżny, y Potrzebę zniesienia raz na zawsze tych zawod Wolności, Rowności, *& per consequens* szczęśliwości Obywatelskiey, ułożywszy przez zgodę tak iako się miedzy Bracią nalezy, sprawiedli

il convient à des freres de ſe rendre juſtice, les griefs des Diſſidents.

Sa Majeſte Impériale invite en même tems la nation Polonoise à reflechir ſur cet eloignement des principaux membres de l'état, ſur la diviſion ſenſible dans la République, ſur l'accroiſſement que cette diviſion a pris depuis les entrepriſes de la derniere Diete, ſur la perſpective des maux à venir, ſi l'on ne previent pas à tems de pareilles tentatives & ſi l'on n'ôte pas l'eſperance du ſuccès, à ceux qui veulent élever leur puiſſance ſur les ruines de la liberté publique.

Sure que l'illuſtre Nation Polonoise donnera à ces objets l'attention qu'ils meritent, *Sa Majeſté Impériale* lui propoſe avec cette aſſurance inſeparable d'une amitié auſſi conſtante, auſſi pure & auſſi deſinteréſſée que la ſienne & comme le ſeul moyen de les régler d'une maniere qui aſſure ſon bonheur ſur un fondement ſolide, de s'aſſembler extraordinairement en Diete pour pacifier les troubles de l'état, rendre juſtice à un chacun & tarir la ſource de tout mecontentement & diviſion.

Les traités qui aſſurent à ceux de la communion de *Sa Majeſté* l' exercice de leur Religion, lui font une loi de la protection qu'Elle accorde à la Conſederation des Diſſidents, & c'eſt pour la remplir, qu' elle a ordonné de renforcer le corps de ſes trouppes, qui eſt reſté en Pologne depuis l'interregne, où il a ſervi ſi utilement pour le maintien du bon ordre, afin de les ſecourir & de prevenir les deſordres, auxquels

we ſposoby w pokrzywdzeniu Dyſſydentow.

Wyſtawia przy tym Nay: Imperatorowa JMość y to całemu Narodowi do uwagi: Że nayznacznieysze Członki *in Statu* w oddaleniu: Że rozroznienie znaczne w Rzpltey: Że toż rozroznienie przez zamachy oſtatniego Seymu tym więcey ſię wzmogło; Za konſekwencye z tego niepomyślne, ieżeli ſię im wcześnie nie zabiezy, y nadzieia ſię tym nie przeſtrygnie, ktorzy moc y gorowanie ſwoie na ruinach publiczney chcą wyſtawić wolności.

Będąc pewną ze zacny Narod Polſki należącą na wszyſtkie te Punkta mieć będzie baczność; Nay: Imperatorowa Imość w nierozdzielnym upewnieniu, ſtateczney, czyſtey, y niezainteresſowaney ſwey przyiazni, proponuie (iako ſzczegulny ſposob do ufundowania ſzczęścia Narodowego) aby Seym Extraordynaryiny konwokować, dla uspokoienia zamieſzania *Status*, adminiſtrowania każdemu ſprawiedliwości, y wygładzenia zupełnego rożnic y nieukontentowania.

Traktaty *liberum Exercitium* dla Religij wyznania Nay: Imperatorowey Imci upewniaiące, ſą dla niey Prawem, aby Konfederacyą Dyſſydentow w ſwoie wzięła Protekcyą, dla tego wypełniaiąc toż Prawo, rozkazała aby Corpus Woyſka tego ktore ſię *ab Interregno* w Polſzcze znayduie, y ktore do utrzymania dobrego ſłużyło Porządku, było zmocnione, dla zaſłony Dyſſydentow, y dla zabieżenia

quels le moyen qu'ils viennent d' employer pour empêcher leur ruine, pourroit les exposer eux & ceux qui leur sont opposés.

Sa Majesté Impériale a trop de confiance dans Sa façon de penser & dans la justice qui Lui est duë, pour craindre qu'on suppose à cette demarche, le but d'authoriser aucune entreprise contraire aux loix ou à la nature du gouvernement Polonois. Tout ce qu'Elle desire est de prevenir qu'aucun parti n' attaque l'autre & qu'elle n'ait la douleur d'entendre qu'un Citoyen ait versé le sang d'un autre. La Confederation des Dissidents se conformera à ce Sistême de paix; dans la persuasion de trouver dans leurs Concitoyens des dispositions à ecouter la voix de l'egalité sur qui est fondée leur union avec eux, & elle ne pourra s'en ecarter qu'au peril de perdre la protection de *Sa Majesté Impériale* & de voir tourner contre eux mêmes, des forces qui ne sont destinées qu'à leur salut comme Citoyens opprimés, & surtout comme membres d'un etat pour lequel *Sa Majesté* a beaucoup d'affection.

Cette moderation cependant, doit être envisagée dans son vrai point de vuë & n'être attribuée qu'à l'eloignement sensible de l'*Impératrice* pour toute voye de fait, eloignement qui sera toujours dans Son coeur & qu'on ne Lui verra changer

nia tym nieporządkom, ktorymby mogli bydz przez związek swoy dla konserwacyi swey uczyniony, tak Dyssydenci iako y onymże przeciwni exponowani.

Nay: Imperatorowa Imość spolega zupełnie na czystych swych myślach y intencyach, ufa przytym y tey sprawiedliwości ktora Iey od każdego należy, y nie spodziewa się żeby krok iey terazniey-szy był miany za cel iakowy, przez ktoryby cokolwiek przeciwnego Prawu y naturze rządow Polskich authoryzowała. Żądanie Iey całe w tym zależy, zabiegać, aby część iedna na drugą nie następowała, y Obywatele miedzy sobą aby krwie nie rozlewali. Konfederacya Dyssydentow do takowego spokoynego stosować się będzie ułożenia, spodziewaiąc się że u wspoł-Obywatelow swoich wzgląd znaydą, z racyi rowności urodzenia, na ktorey się iedność wzaiemna funduie; gdyby zaś z drogi pokoiu y powolności wykroczyła, nie tylko przez to traciłaby protekcyą Nay: Imperatorowey Imci, lecz y te same siły przeciwko niey byłyby obrocone, ktore iako dla Obywatelow uciśnionych, y dla członkow Kraiu tego ktory Nay: Imperatorowa Imość w swoiey zachowuie przychylności, na ratunek są destynowane.

Takowa iednak moderacya powinna bydz według własnego celu swego sądzona, bo nie pochodzi tylko z oddalenia się. Nay: Imperatorowey Imci od wszelkich Krokow gwałtownych; ktorym oddaleniem serce Jey napełnione, y ktore-

changer qu'à la derniere extremité. *L'Impératrice* demande & attend que le reste de la nation dont Elle ne souhaite pas moins le bonheur, quoique dans ce moment ses soins plus particuliers soient pour ceux que les traités ont mis sous Sa protection, adoptera pour lui même ces principes de concorde & d'humanité, & ne La forcera point par une aggression à des moyens qui lui repugnent. *Sa Majesté Impériale* ne sauroit l'y exhorter assez serieusement, & Elle declare, que tout Polonois qui, en haine de la Confederation des Dissidents & des secours qu'ils obtiennent de Sa generosité, les attaqueroit dans leurs biens ou leurs personnes, sera regardé par Elle, comme celui qui provoque sa patrie à une guerre intestine, & que ses trouppes ont ordre, non seulement de repousser toute violence, mais encore de poursuivre les aggresseurs & de les forcer à une reparation complette de tous torts & dommages qu'ils auroient pû causer. *L' Impératrice* attend de la sagesse du Roi, & de celle des principaux de la nation chargés sous ses ordres des differentes parties du gouvernement, qu'ils obvieront autant qu'il est en eux, à une guerre civile si funeste pour la Pologne, en recommandant la paix & en disposant une partie de la nation à traiter avec l'autre sur les points qui les devisent. Il s' agit d'un objet de droit public entre elles, qui en est pareillement devenu un entre leur Patrie & d' autres puissances qui ont contracté avec elle, droit presque aneanti par les

ktorego chyba w ostatniey zapomni potrzebie: Lubo przytym Nay: Imperatorowa Imość partykularne starania swoie dla tych destynuie, ktorych Traktaty pod Iey oddały protekcyą, iednakże y od inszych w Narodzie ktorym szczęścia całego życzy, żąda, y od nich się spodziewa, że sentymentow zgody y ludzkości dla Dobra własnego chwycić się będą raczyli y przez swe aggressye Nay: Imperatorowey Imci do tego, od czego serce Iey dalekim nie przywiodą. Zaleca ten punkt Nay: Imperatorowa Imość iako naydostateczniey, y oświadcza się, że ktobykolwiek z nienawiści ku Konfederacyi Dyssydentow y ku posiłkom łaskawie dla niey użyczonym, ważył się na dobra Dyssydentow, czyli ich osoby targnąć, takowego mieć będzie za Człeka ktory w Oyczyznie ogień woienny zapala, z tąd też woysko Iey tym obowiązane ordynansem, żeby nie tylko wszelkim oprzeć się gwałtom, ale przytym każdego ścigać aggressora, przymuszaiąc go do sowitey wszelkich krzywd y szkod poczynionych nadgrody: Spodziewa się Nay: Imperatorowa Imść ze rozsądna moderacya Nay: Krola Imci Polskiego, y znacznieyszych w Narodzie rządy Oyczyste kieruiących Osob, woynie wewnętrzney dla Rzpltey tak szkodliwey wszelkiemi zabiegać będą siłami, zalecaiąc pokoy, y dysponuiąc część iednę do tego aby z drugą w materyach ktore ie rożnią traktowała.

Materye te zawisły na Prawie publicznym, ktore rownie stały się Prawem

les constitutions civiles d'une partie de l'état & sur lequel l'*Impératrice* a demandé & demande encore qu' il soit convenu par la voie de la negociation, afin d'assurer les Dissidents par le libre exercice de leurs religions, contre des persecutions suivies, & de determiner la part qui peut leur competer dans l'administration de l'état & dans les avantages de la Couronne. Jl n'y a dans un tel dessein rien qui doive allarmer la communion Catholique. Le retablissement des dissidents dans les charges de l'état est purement civil & ne touche point à la Religion. Si l'on craignoit que l'authorité dont ils jouiront, toujours circonscrite par les loix, ne diminue ou l'authorithé ou le nombre des Catholiques, l'experience de ce qui est déja arrivé doit faire disparoitre cette crainte. Jl suffira de se rappeller, que bien loin qu' une telle diminution ait eû lieu dans le tems, qu'ils le disputoient en puissance aux Catholiques & qu' ils avoient une part egale a l'administration, ce sont eux au contraire qui ont èté affoiblis, reduits à un petit nombre & privés de tous leurs droits.

Le parti que *Sa Majesté Impériale* propose, est le plus convenable a sa dignité & aux interêts de la République. Elle ne doute point que tout bon patriote n'entre dans Ses vuës, mais afin que la crainte ne l' empêche pas de le manifester, Elle declare que Sa protection n'est point bornée

Prawem między Rzplta y Potencyami wzaiemnie z onąż traktuiącymi: Prawo to iest niemal zniszczone przez Konstytucye cywilne od iedney tylko części *Status* uformowane, o ktorym ażeby przez negocyacyą traktowano, dopominała się y dopomina Nay: Imperatorowa Imość, dla ubespieczenia *tandem* Dyssydentow przez *liberum Exercitium Religionis* od nieustannych persekucyi, y przez ułożenie działu tego ktoryby im tak *in administratione Status* iako y w pożytkach należał Rzpltey: Wtakowym przedsięwzięciu nic się nie znayduie coby Religią Rzymską Katholicką poruszać miało: Przywrocenie Dyssydentow do urzędow *in Statu* iest zupełną rzeczą Cywilną, y Religij się nie tykaiącą: Ieżeliby się zaś obawiano aby przez tę nabytą *Authoritatem* (ktora prawem opisana) niezmnieyszała się czy liczba czy *Authoritas* Katholikow, to doświadczenie z przeszłych zasięgnione czasow, takową uspokoić powinno boiazń: Wszakże na ow czas gdy niemal liczniey szymi nad Katolikow byli, kiedy rownie do Administracyi należeli Oycystey, zamiast umnieyszenia Katholików oni sami owszem osłabieni, zmnieyszeni, y z wszelkich Praw swych obnażeni zostali.

Sposob ten ktory Nay: Imperatorowa Imość podaie, iest nayzgodliwszy, tak z Iey godnością iako y z interessem Rzpltey; spodziewa się zatym że go każdy dobry Patryota akceptować będzie. Lecz żeby go w oświadczeniu się boiazń nie tamowała, deklaruie

C2 Nay:

bornée aux seuls Dissidents & que tout Polonois qui accedera à ce plan, doit dès le moment même en jouir de fait & de droit. La nation Polonoise ne sauroit le rejetter sans blesser la confiance qu'elle doit a l'*Impératrice*, qui ne balancera pas dans cette occasion, à proposer Sa générosité pour exemple à ceux pour qui l'amour de la Pologne est un devoir. Elle rapporte Ses desirs à voir la République libre, heureuse & tranquile, & Elle ne doute point d'y reussir, si la nation Polonoise accepte l'offre qu'Elle fait d' une conciliation par Ses bons offices, & sous les auspices d'un secours qui ne sauroit lui être suspect, après l'exemple recent de ce qu'Elle a fait pour elle.

L'usage que *Sa Majesté Impériale* a fait de Sa Puissance, pour empêcher que la Nation Polonoise ne fût en proye aux divisions pendant l'interregne, Elle le fera dans une occasion, où sa tranquillité & son bonheur ne sont pas moins en danger. Les avantages qu'Elle en retira alors seront encore les mêmes, la satisfaction de faire le bien, la gloire de voir une Nation voisine & amie lui devoir en partie son bonheur, la consideration de toute l' Europe, qui La verra fidellement attachée à ce principe qu'Elle a pris pour regle de toutes ses actions, que la confiance publique est l'acquisition

Nay: Imperatorowa Imość że protekcya Jey nie tylko na samych ściąga się Dyssydentow, ale że y każdy Polak ktory się do zdania Nay: Imperatorowey Imci przyłączy, zupełney Jeyże bydz może pewien zassony: Sposobu tego Narod Polski odrzucać nie może, bez naruszenia ufności ku Nay: Imperatorowey Imci, ktorą w niey zakładać powinien, ile że wspaniałość umysłu swego w tey okazyi wystawi na przykład tym, ktorzy miłość Oyczyzny swoią bydz sądzą powinnością. Tego żąda Nay: Imperatorowa Imść aby Rzpltą widzieć, wolną, szczęśliwą, y spokoyną, iakoż spodziewa się dokazać tego, ieżeli Rzplta akceptować będzie ofiarowane sobie przez Iey medyacyą poiednanie, przy posiłku ktory bydz podeyzrzanym nie może, zważywszy co świeżo przedtym uczyniła dla Rzeczy-Pospolitey.

Zazywszy Nay: Imperatorowa Imci swey władzy, aby pod czas ostatniego Bezkrolewia Narod nie rozrozniał się Polski, rownie teyże władzy y w czasie teraznieyszym zazyie, w ktorym szczęście y spokoyność Rzpltey bydz widzi w niebespieczeństwie. Pożytkow tych, ktorych pod czas Bezkrolewia szukała, będą też same y teraź. Wewnętrzna satysfakcya z dobroczynności; Sława y Honor pochodzący z sprawienia z większey części szczęśliwości dla Samsiady y Przyiaciołki swoiey: Konsyderacya całey Europy, ktora widzieć będzie iak wiernie Nay: Imperatorowa

tion la plus importante qu'un Etat puisse faire.

Cette confiance, l'*Impératrice* la demande & croit la meriter du Roi & de la nation Polonoise, qui doit se porter avec d'autant plus de bonne volonté à un arrangement tel que *Sa Majesté* le propose, que la plus saine partie doit voir clairement, que le même voile de la Religion dont l'esprit d'interêt & de domination s'est servi pour dépouiller successivement les Dissidents de tous leurs droits temporels, a encore été employé pour faire illusion à la derniere Diete & empêcher un retablissement aussi juste dans son principe, que legitime dans les moyens mis en usage pour le procurer.

L'envie feroit des efforts inutiles pour prêter à l'*Impératrice*, aucune vuë particuliere contre l'independance & les interéts de la République. Elle se croit au-dessus de tout soupçon & ce n'est que par une abondance d'attention & pour se prêter à la delicatesse d'un gouvernement republicain, delicatesse qu'on La verra toujours respecter, qu'Elle ne demande rien à la République, qu'Elle ne forme aucune pretention contre elle, que, loin de chercher son agrandissement dans les troubles qui l'agitent, Elle n'a en vuë que de les arrêter encore, au moment même ou l'eclat en paroit inevi-

rowa Imość przywiązana do tego celu ktory sobie za prawidło wszystkich obratu akcyi, mianowicie że Publiczna ufność, iest naywiększym ktory tylko Kray iaki zyskać może, Pożytkiem.

Tey samey ufności żąda y rozumie że sobie na nię zasłużyła Nay: Imperatorowa Imość, u Krola IMci y Reczy Pospolitey Polskiey, ktora tym chętniey akceptować powinnaby Propozycye Nay: Imperatorowey Imci, im iawniey zdrowsza część Oyczyżny dochodzi, że pretextu tego Religii ktorego Duchy zainteressowane y gorуiące do obnażenia Dyssydentow z wszelkich Praw Cywilnych *successivé* zażywały, tenże sam y na ostatnim był zażyty Seymie, do uwiedzenia Narodu y przeszkodzenia Dyssydentow przywroceniu, z wszelkich racyi sprawiedliwemu y przez słuszne srzodki dochodzonemu.

Daremnieby siliła się nienawiść, przypisuiąc Nay: Imperatorowey Imci, iakoby przeciwko independencyi y interessowi Rzpltey swoie formowała intencye: Godność Iey żadnemu podpadać nie może Podeyzrzeniu; więc nie z inszey racyi tylko z obfitey przychilności y dogadzaiąc delikatności wolney Rzpltey to czyni oświadczenie: Ze niczego od Rzpltey nie żąda; ze żadney do niey nie formuie sobie pretensyi, że zamiast szukania iakiego nabytu w tym zamieszaniu wktorym się znayduie, nie życzy sobie tylko aby te zakończyć niepokoie, w tym samym momencie

wkto-

inevitable, que si, malgré Ses soins, malgré l'invitation qu'Elle fait par la presente à la nation Polonoise pour une pacification si necessaire & si avantageuse, l'esprit de parti & de discorde venoit la precipiter dans les malheurs & les embarras d'une guerre civile, si à cette guerre il s'en joignoit une ètrangere qui fit craindre pour ses possessions, *Sa Majesté* lui en garantit l'integrité; qu'Elle ne consentira à aucune paix au dehors que sur ce pied-la, comme elle ne cessera de faire tous ses efforts, pour que dans l'interieur, les choses soient amenées au point que le desire le bonheur de tous les citoyens d'un Etat libre & independant. Fait à Varsovie ce 26. *Mars* 1767.

Signé. Nicolas Prince Repnin.

w ktorym się bydz zdadzą nieuchronne: Oświadcza się daley: że gdyby mimo Iey starania, mimo ninieyszego do Pacyfikacyi Narodu zapraszania, Duch przeciwny, Duch niezgody, miał Rzpltą w nieszczęście y w Woynę uwikłać domową, gdyby w ostatku do domowey pzywiązała się zagraniczna woyna, grożąca Rzpltey iaką utratą, tedy Nay: Imperatorowa Imość całość gwarantuie kraiu, y do żadnego nakłonić nie da się *ab extra* zawarcia Pokoiu, chyba z kondycyą *Integritatis* Rzpltey, wzaiemnie y do tego wszelkiego zażywszy starania ażeby *y ab intra* takowe dla każdego Obywatela ziednać szczęście, iakowe wolnemu y żadney Dependencyi niepodlegaiącemu służy Stanowi. Datum w Warszawie 26. *Martii* 1767.

Mikołay Xiąże Repnin.

LETTRE

De Monſieur de Panin au Prince *Repnin.*

LE point, Monſieur, où la derniére diéte a laiſsé les affaires en Pologne, ne permet pas à l'*Impératrice* de differer à faire connoître Ses ſentimens à la République ſur les dangers, qui la ménacent. Un projet formé par l'Eſprit de domination, de détruire l'équilibre de pouvoir, ſur lequel repoſe la liberté, s'y eſt trop démaſqué pour que tout bon Polonois ne l'ait pas apperçu. C'étoit pendant l'interregne qu'on en a jetté les fondemens, principalement par l'établiſſement des commiſſions du thrésor & de la guerre, ſous le prétexte ſpécieux de limiter l'autorité d'un ſeul dans les quatre charges les plus importantes de l'Etat. Si l'objet étoit reſté dans ſes bornes, les vrais patriotes auroient eu moins ſujet de s'allarmer d'une nouveauté de cette nature dans leur conſtitution fondamentale; mais en propoſant la pluralitaté pour les deux points qui differentient le plus une République d'une Monarchie, à l'abri d'une interprétation arbitraire de la conſtitution de ces Commiſſions, on a oſé propoſer à la Nation, l'altération la plus grave à ſon gouvernement, comme une choſe qu'elle auroit déja admiſe & confirmée. Si l'ambition n'a pas douté de pouvoir faire illuſion à la nation entiére ſur une atteinte auſſi maniſeſte à ſes droits, il n'eſt rien qu'on n'ait à en attendre pour l'avenir La force de l'intérêt de la patrie a à la vérité, con-

LIST

JMci Pana Panina do Xcia IMci *Repnina.*

OKoliczności w ktorych Seym oſtatni Polſkę pozoſtawił, przywodzą Nay: Imperatorową IMość do tego, ażeby ſentymenta ſwoie Rzpltey nad tym niebeſpieczeńſtwem ktore iey grozi oświadczyła: Projekt, do znieſienia *aequilibrii* w Rządach, na ktorym Wolność ſpoczywa, przez Ducha panowaniem tchnącego uformowany, wydał ſię dosyć iawnie, tak że od każdego dobrze myślącego mogł bydz doſcigniony Polaka. Już podczas przeszłego Bezkrolewia do tego fundamenta założone były, oſobliwie przez uſtanowienie Kommiſſyi. Skarbowey y Woyſkowey, kształtnego do tego zażywszy pretextu, ograniczenia mianowicie *Authoritatis* iedney oſoby w czterech nayznacznieyszych Urzędach Status. Gdyby to *objectum* w ſwoim, zoſtawało było obrębie, prawdziwi Patryotowie nie wzruszaliby ſię byli nad gatunkiem takowey Praw fundamentalnych odmiany, lecz proponuiąc *Pluralitatem* w dwoch punktach, ktore naybardziey Rzptą od Panowania Monarchicznego dyſtyngwuią, pod zaſſoną wolnomyślnego przez Kommiſſye Praw wykładania, osmielono ſię przełożyć Narodowi znaczne wzruſzenie Rządow, iako rzecz na ktorą iuż Narod iakoby zezwolił y onęż ztwierdził. Jeżeli ambicya w tak oczywiſtym na Prawa ſię targnieniu, cały podchlebiała ſobie uwieść Narod, czegosz y w przyſzłych

confondu ſes voeux & ſes efforts, même dans une diete peu propre à lui réſiſter: Cependant on ne l'a pas moins vuë s'y retourner heureuſement du cô é des diétines, & faire un pas déciſif vers l'accroiſſement de ſon pouvoir, par l'introduction de la pluralité pour l'election des Commiſſaires & des Nonces.

Les conséquences de cette innovation ne peuvent manquer de jetter l'abbatement dans une nation jalouse de ſa liberté & de ſon indépendance. Déja *Sa Majeſté Impériale* eſt informée de l'eloignement de pluſieurs membres diſtingués de l'Etat, rébutés par la difficulté d'arrêter le torrent, mais incapables de ſe prêter aux vuës qui ménacent la liberté de leur patrie. Qu'on ne ſe figure point que l'eſprit qui cherche à élever ſa puiſſance, ait été fâché d'avoir une affaire auſſi importante que celle des Diſſidens à occuper la Nation, afin de détourner toute ſon attention de ce côté la & de la rendre plus indifferente ſur ſes entreprises. C'eſt parce que cette affaire, du côté du temporel, eſt défavorable au deſſein de reſtreindre toujours au plus petit nombre le pouvoir, qu'on l'a répréſentée ſi odieuſement du côté du ſpirituel, & qu'on en a voulu faire aux yeux du peuple une affaire de Réligion. Qu'on ne s'y méprenne point! Le rétabliſſement des Diſſidens devient peut être plus néceſſaire qu'on ne penſe aux Catholiques mêmes, pour revivifier les principes d'une égalité qui diſparoîtra inſenſiblement, ſi on n'anéantit pas l'eſprit qui a préſidé aux

czaſiech ſpodziewać ſię nie trzeba? Pomieszał prawda ſzczery interes Oyczyzny y ważność iego, takowe chęci y uſiłowania chociasz na Seymie mniey do odporu ſkładnym, lecz taż ſama ambicya zagnieździła ſię iednak ſzczęśliwie w materyi Seymikow, y krok ſobie do władzy ſwey podwyżſzenia zoſtawiła, wprowadziwszy *Pluralitatem* w Elekcyą Kommiſſarzow y Poſłow.

Nowości takowey konſekwencye, ſprawiedliwie zaſmucaią, przy wolności ſwey y independencyi gorliwy Narod. Iuż Nay: Imperatorowa Imość wiadoma ieſt nieukontentowania wielu dyſtyngwowanych w Oyczyźnie Członkow, ktore prawda cięſzkością zatamowania ſtrumienia tego wzdrygnione, ale od proiektow wolności grożących dalekiemi: Niechay nikt tego nie rozumie, żeby tym ktorzy gorować pragną, materya Dyſſydentow przykrą była, zażywano iey owſzem iako nayſkładnieyſzego ſpoſobu do zabawienia onąż narodu, y obrocenia całey iego na punkt ten baczności, a przytym dla wprowadzenia wſzyſtkich w ſpokoyną na ſwoie zamachy oboiętność: Że zaś okoliczność Dyſſydentow *qua temporalis* przedſięwzięciu temu (aby mianowicie Rządy y Władza w iako naymnieyszą zawarte były osob Liczbę) cale ieſt przeciwnę, dla tego materya ta *qua Spiritualis* tak *odiosé* reprezentowana była, że cale z niey w oczach poſpolſtwa materyą Kościoła y Religii uczyniono: Niechay ſię iednak nikt nie da uwodzić. Przywrocenie całości Dyſſydentom ieſt podobno ſamym Katholikom nad właſne ich

aux délibérations de la derniére diéte, & si l'on n'établit pas un rempart solide contre toute attaque à la liberté. Est-il un moyen plus naturel & plus sûr pour y réussir, que la convocation d'une diéte, dans l'Esprit que *Sa Majesté Impériale* le propose par la déclaration qu'Elle vous ordonne de présenter au Roi & de rendre publique dans toute la Nation. *Sa Majesté* y dit ce qu'Elle pense & Elle a droit de le dire. Elle prévoit des malheurs qu'aucun patriote ne peut se dissimuler, & Elle est autorisée par la République même à travailler à les prévenir. L'Ambition n'appellera point à son secours le fanatisme, pour donner le titre odieux d'entreprise contre la Religion Catholique aux mouvemens de *Sa Majesté* pour faire rendre à une partie de la Nation, la qualité de citoyens au moment d'une pacification générale. Une Réligion profesée par un Souverain, par les prémiers de l'Etat & par la partie la plus considerable de la Nation, est un objet respectable pour *l'Imperatrice*, & Elle saura toûjours distinguer une Réligion de ce caractére, des differentes Réligions des autres Citoyens. Loin de désirer qu'il puisse être porté quelque atteinte ou à son pouvoir, ou à l'uniformité de son culte, par la communication avec des sentimens qui différent des siens, *Sa Majesté Impériale* seroit la prémiére à la défendre, si Elle étoit attaquée, entant que la Réligion est un point dans l'Etat, dont le moindre changement peut donner une sécousse à tout le Corps. En traitant le rétablissement des Dissidens, avec les autres points, qui divisent la Nation par

ich rozumienie potrzebnieyszym, dla odżywienia rowności, ktora nieznacznie zgaśnie, ieżeli się Duch ten, ktory na ostatnim gorował Seymie nie zniszczy, y ieżeli na wszystkie zamachy wolności, istotna nie wystawi się zastona. A do dostąpienia tego wszystkiego czyliśz naturalnieyszy y bespiecznieyszy bydź może sposob nad Seym takowy, iaki Nay: Imperatorowa IMość przez Deklaracyą swoię proponuie, ktorą tak Krolowi IMci iako y całemu Narodowi masz W. X. M. rozkaż publikowania. Wtey Deklaracyi Nay: Imperatorowa Imość wynarza myśli swoie a do wynarzenia onychze ma Prawo: Przewiduie nieszczęścia, ktorych może y każdy Patryota dościga, y iest authoryzowana przez samę Rzpltą, aby złemu temu zabiegała. Ambicya nie będzie się Fanatyzmem wspierała, krzcząc Usiłowania Nay: Imperatorowey IMci zamachem na Religią Katholicką gdy pewney części Narodu, własność Obywatela w czasie generalney, chce przywrocić Pacyfikacyi. Religia ktorą Krol, ktorą pierwsi in Statu, ktorą część nayznacznieysza Narodu naśladuie, iest dla Nay: Imperatorowey IMci obiektem uszanowanym, y będzie Nay: Imperatorowa Imość Religią tego Charakteru, miedzy inszymi umiała dystyngwować Religiami. Niechąc ażeby iakowy ponosiła uszczerbek tak w swoiey władzy iako y w iednostayności swych obrzadkow, ktoryby przez kommunikacyą rozniących się od ieyże wyniknąć mogł sentymentow, więc Nay: Imperatorowa Imość gdyby na nię następowano pierwsza do

la E Ieyże

la voye que *Sa Majeſté Impériale* propoſe, Elle ne Se réfuſera à aucune des ſûretés que la Prudence pourra conſeiller, pour empêcher qu'aucune des Réligions admiſes en Pologne, ne ſorte de la ſphére de droits qui lui ſera préſcrite. Le culte auquel les Diſſidens ſont attachés, reſte naturellement indiſférent à la Nation; mais les avantages temporels qui naiſſent de la condition de Citoyen égal dans la République, pourront gêner quelques ambitieux pour leſquels l'égalité eſt un joug difficile à porter. Cette conſidération même s'évanouira ſi l'on réfléchit ſeulement que la proportion une fois fixée ſur le nombre des Citoyens des différentes Réligions, par rapport aux réprésentans de la nation dans la perſonne des Nonces, n'influë en rien ſur la conſtitution politique de l'Etat, & que par rapport aux charges, le Roi qui ſeul a le pouvoir d'y nommer, ne ſauroit jamais être préſumé tenir dans la diſtribution de Ses graces une balance préjudiciable à ceux de Sa religion.

Sa Majeſté Impériale parle du rétabliſſement des Diſſidens comme d'un point particuliérement déſiré par les traités entre Sa Couronne & la République. Mais elle ſent tout auſſi vivement, combien il importe de préſerver la République d'un renverſement de ſes Conſtitutions qu'on voit s'avancer aſſez rapide-

Ieyże byłaby obrony, tak dalece iak Religia bydz może intereſſem *Status*, ktorego naymnieyſza odmiana, całe może wzruſzyc Corpus. Traktuiąc przywrocenie Dyſſyden: wraż z inſzymi Punktami ktore Narod rożnić mogą, a traktuiąc to wſzyſtko to drogą ktorą Nay: Imperatorowa Imość proponuie, nakłoni ſię Nay: Imperatoro: IMość do opatrzenia wſzelkiego ktore tylko rozſądek dyktować może ubeſpieczenia, ażeby żadna z dozwolonych Religii w Polſzcze z prepiſanych ſobie nie wykraczała granić. Obrządki te ktore Dyſſy: miedzy ſobą zachowuią naturalnie dla Rzpltey bydż powinny oboietnymi, ale te Prerogatywy ktore z kondycyi rownego w Oyczyżnie wynikaią Obywatela, mogą bydż dla Duchow ambicyą napełnionych nieſmacznemi, dla ktorych rowność Urodzenia, ieſt cięſzkim do znoszenia iarzmem: Ta nawet przytoczona znikme konſyderacya kto tylko zważy, że proporcya według liczby Obywatelow rożniących ſię Religij względem Poſłow Narod reprezentuiących ułożona, żadney *in Statum politicum* mieć nie może *Influencyi*, *in materya* zaś urzędow iako Krol konferowania onychże ma władzą, tak ſupponować nie należy, ażeby w Dyſtrybucyi Łaſk ſwych, miał *cum præjudicio* dla osob ſwey poſtępować Religij.

Nay: Imperatorowa Imość mowi o przywroceniu Dyſſydentow iako o Punkcie ktorego Traktaty miedzy Nią y Rzplta partykularnie wyciągaią, lecz przytym y to uznaie iak wielka znayduie ſię potrzeba, do zachowania Rzpltey od nagle zbliżaiącego ſię przewrocenia Iey ułożenia y Konſtytucyi, widzi potrzebę do

pidement, & de rétablir l'union entre les Citoyens, entre ceux qui fondent leurs espérances sur les nouveautès auxquelles ils prètent leur assistance, & ceux qui y résistent en patriotes zélés, mais qui n'ont pas le pouvoir de le faire avec succés. Le germe de ces divisions se trouve dans l'interregne même. Les affaires alors ont été formellement recommandées à l'assistance de *Sa Majesté*, qui s'est engagée à les conduire à une fin heureuse pour la République. Sa promesse est un lien dont aucune considération ne peut La dégager, & dont Elle ne cessera de se faire un devoir, jusqu'à ce que la République entiére, aprés avoir pacifié l'Etat, Lui ait fait connoitre par le bonheur & le repos de tous les Citoyens, qu'il ne Lui reste plus rien à désirer de ses secours. Que *Sa Majeste Impériale* ait déja rendu des services essentiels à la nation Polonoise, Elle n'en verroit pas moins se convertir en regrets, la satisfaction personnelle qu'Elle doit en ressentir, s'il pouvoit s'élever le moindre soupçon que c'est à l'ombre de ses secours qu'a été conçue la hardiesse des entreprises contre la forme du gouvernement. Ce n'est qu'en offrant Ses bons offices à la République pour en effacer jusqu'à la moindre trace, qu'Elle se croira à l'abri de tout reprôche sur un point aussi délicat. C'est donc pour discuter tous ces objets à la fois, que l'*Impératrice* propose à la nation Polonoise de s'assembler en diéte de pacification, &, si l'ambition a déja gagné une supériorité assez décidée, pour empècher une assemblée si contraire à ses vuës, *Sa Majesté Impériale* invite tout noble Polonois, qui compte pour quelque

do ustanowienia Iedności między Obywatelami, nawet miedzy tymi ktorzy nadzieie swoie w nowościach przez siebie utrzymywanych zakładaią, a tymi ktorzy się im iako gorliwi opieraią Patryotowie, mocy iednak do utrzymania swych sentymentow nie maią. Przyczyna rozroznienia tego iuż się w samym znayduie Bezkrolewiu. Były iuż na ten czas Nay: Imperatorowey Imci Assystencyi, materye Rzpltey, *in omni forma* żalecone, ktore też do szczęśliwego obowiązała się doprowadzić skutku; Obietnica Iey iest związkiem, ktorego żadna rozwiązać nie może konsyderacya, y z ktorego powinność czynić sobie, będzie tak dalece dokąd cała Rzplta uspokoiwszy się *interne*, nie utwierdzi Nay: Imperatorowey Imci przez szczęście y pokoy swoy miedzy wszystkiemi Obywatelami, iako iuż daley nic nie pozostaie czegoby Rzplta od posiłku Nay: Imperatorowey Imci żądać miała; Usłużywszy iuż Rzpltey istotnie, wszystka z tych usług pochodząca dla Nay: Imperatorowey Imci wewnętrzna satysfakcya, w same obrociłaby się żale, gdyby naymnieysza urość miała suppozycya, iż pod cieniem Iey posiłkow, śmiałe przeciwko rządom y ułożeniu Rzpltey znaydowałyby się zamachy, dla tego do wygładzenia aż do ostatniego niemal śladu takowey suppozycyi, ofiaruie usługę swoię Rzpltey, y żąda przez to, z zarzutu w tak delikatney oczyścić się materyi. Do roztrząśnienia tedy wszystkich tych Punktow proponuie Nay: Imperatorowa Imość Narodowi Polskiemu Seym Pacyficationis; a ieżeli ambicya tak daleko wzięła gorę żeby ziazdowi takowemu perspektywom iey przeciwnemu,

quelque chose le salut de sa liberté, à se joindre à Elle par une union où le zêle patriotique & l'attachement aux loix fondamentales puissent statuer indépendamment de tout les moyens de rémédier aux maux présens & de garantir l'Etat pour l'avenir. *L'Impératrice* laissera volontiers la nation Polonoise, le juge d'un tel dessein, sûre que l'esprit de parti ne prévaudra point sur l'amour de la patrie, pour lui faire illusion sur les démarches de *Sa Majesté*. C'est à elle à montrer si elle est jalouse de ses droits, & à sentir s'il lui est plus sûr de plier sous les efforts de l'ambition, que de se porter avec confiance aux moyens de la réprimer, que lui propose une Souveraine aussi fidéle que généreuse dans les sécours qu' Elle donne à Ses amis.

Voici, Monsieur, ce que vous avez à dire & déclarer à tous ceux qui désirent être plus spécialement informés des principes & des régles que *Sa Majesté Impériale* suit dans Ses démarches, & si les circonstances le demandent, je vous autorise à rendre publique cette lettre dans tout son contenu, sûr qu'aucun trait dans la conduite de notre Souveraine, n'en démentira ni l'esprit, ni les expréssions.

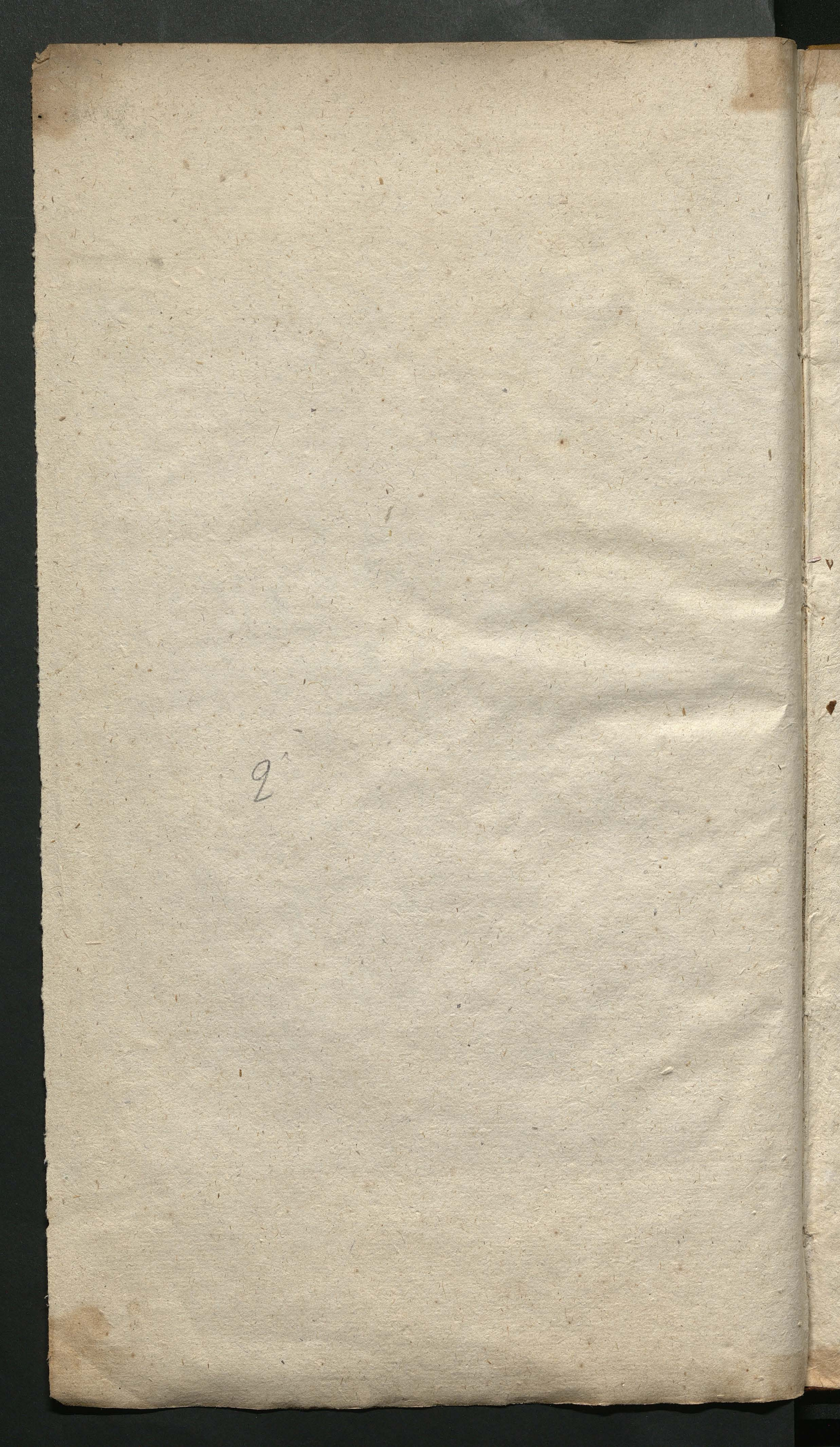
J'ai l'honneur d'être &c.

à St. Petersbourg ce 3. Fevrier 1767.

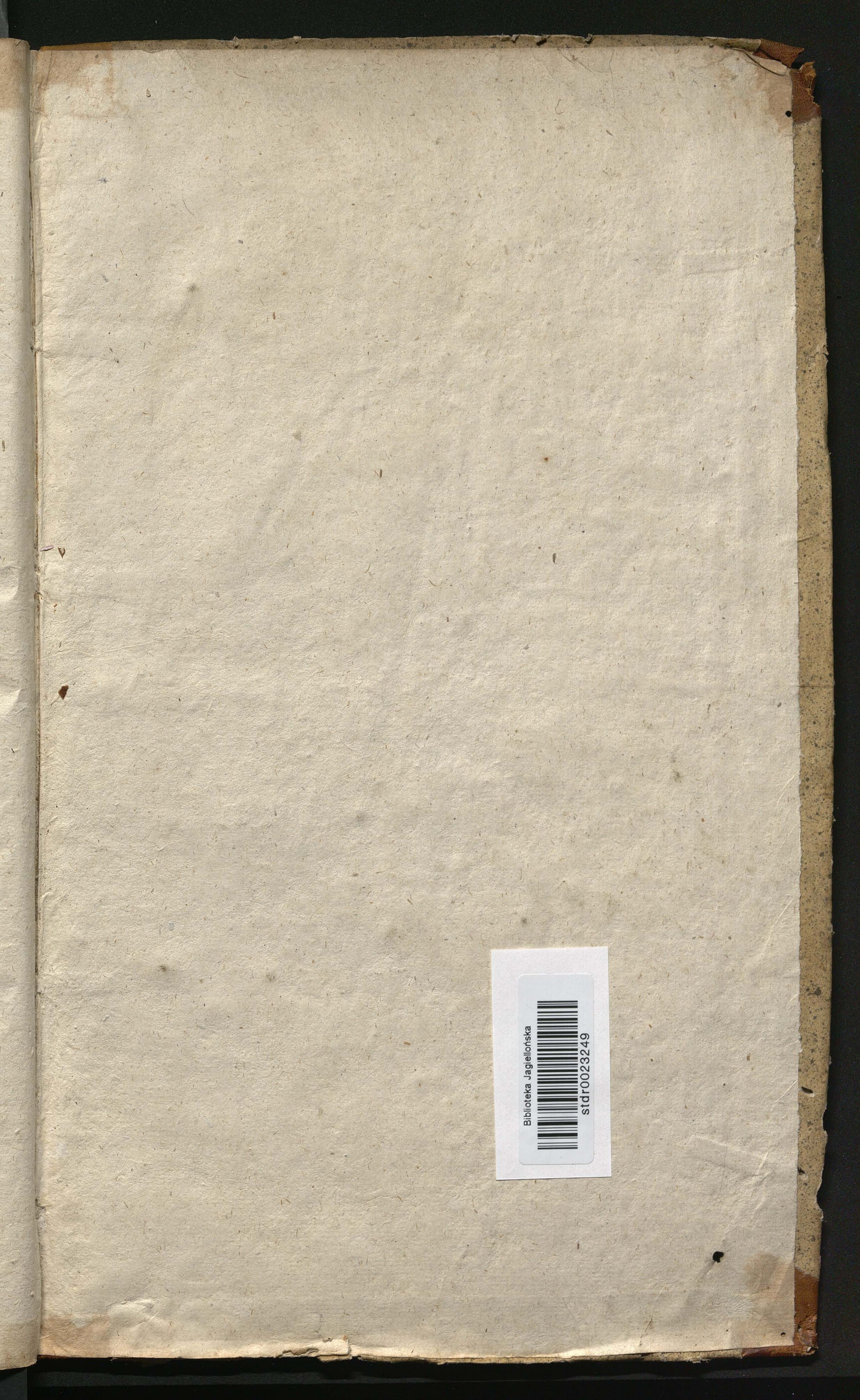
wnemu, oprzeć się y bydź na zawadzie potrafiła; więc Nay: Imperatorowa Imość każdego całość swey wolności Kochaiącego wokuie Szlachcica, do złączenia się z Nią przez związek w ktorym Zelus patryotyczny, y przywiązanie do Praw fundamentalnych, mogą procz żadney dependencyi obmyślić y ułożyć sposoby do zabieżenia tak teraźnieyszemu iako y przyszłemu w Oyczyźnie złemu. Nay: Imperatorowa Imość dozwala całemu Narodowi bydz Sędzią intencyi swoich, tego będąc pewną, że Duch nieżgody, miłości tak dalece nie przełamie Oyczyzny, ażeby kroki Iey *sinistré* wykładane były. Do Rzptey to należy ażeby pokazała, czy swoie poważa Prawa, y żeby uznała co dla niey bespiecznieyszego, czy ambicyi podlegać zamachom, czy też udać się z ufnością do sposobow oparcia się oneyże, do czego drogę pokazuie Monarchini y przyiazna y w posiłkach dla Przyiacioł swych wspaniała.

To wszystko będziesz W. X. M. raczył oświadczyć y opowiedzieć wszystkim tym, ktorzy partykularnie o sentymentach y Krokach Nay: Imperatorowey Imość pragną bydz informowani, a gdyby tego okoliczności wyciągały dozwalam W. X. M abyś List ninieyszy we wszystkich iego publikował kontentach, zupełnie tego będąc pewnym, że postępek Nay: Imperatorowey Imci, ani sensu ani żadnego wyrażenia Listu tego nie uchyli.

w Petersburgu die 3. Febr: 1767.

2

Biblioteka Jagiellońska
stdr0023249

